

Jeden z punktów programu XXXV TKCh miał charakter sportowy. W turnieju piłki nożnej brali udział uczniowie kilku szkół trzcieńskich i walczyli w kategoriach chłopców i dziewcząt o dwa puchary – proboszcza ks. Wawrzyńca Skraby MS i dyrektora Liceum Ogólnokształcącego Renaty Grzyśnik.

Program TKCh zamykał odpust św. Jana Chrzciciela. Na uroczystej Mszy św. sprawowanej pod przewodnictwem ks. dr. Józefa Kopcińskiego, obchodzącego 25-lecie kapłaństwa, poświęcony został odrestaurowany staraniem biblioteki parafialnej fere-tron św. Jana Chrzciciela. Liturgię upiększył swoim śpiewem trzcieński chór „Pasjo-nata” pod dyr. Bartosza Śliwińskiego.

Organizatorem XXXV Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej, jak co roku, była Bi-blioteka Parafialna w Trzciance, która dodatkowo tradycyjnie zorganizowała także kiermasz „Książki za 1 zł”.

Przemysław Bartosik

SPRAWOZDANIE Z PIĘCIU EDYCJI REGIONALNEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ W WAŁCZU PT. *DZIEJE ZIEMI WAŁECKIEJ NA PRZESTRZENI WIEKÓW (2013–2017)*

W latach 2013–2017 w Zespole Szkół nr 1 w Wałczu odbyły się wykłady w ramach Regionalnej Konferencji Naukowej zatytułowanej *Dzieje ziemi wałeckiej na przestrze-ni wieków*. Głównym organizatorem konferencji było Regionalne Towarzystwo Histo-ryczne Ziemi Wałeckiej (RTHZW). Spotkania odbywały się w zabytkowej auli Zespołu Szkół nr 1 w Wałczu. Kierownikiem naukowym całego przedsięwzięcia był dr Prze-mysław Bartosik, prezes RTHZW. Konferencje składały się zazwyczaj z dwóch części. W pierwszej znalazły się rozważania na temat syntezy dziejów regionu od czasów naj-dawniejszych po II wojnę światową, w drugiej – zagadnienia z czasów komunistycz-nych oraz po transformacji ustrojowej przełomu lat 1989/90. Łącznie na pięciu konfe-rencjach wygłoszono 59 referatów. W dyskusję nad formą oraz ostatecznym kształtem tematycznym niniejszych konferencji włączyły się osoby z ośrodków naukowych, na-uczyciele, studenci oraz pasjonaci historii.

Zamierzenia organizatora konferencji oscylowały wokół dziejów ziemi wałeckiej na przestrzeni wieków, co stanowiło kontynuację każdorocznej problematyki. Jednym z celów konferencji było zaprezentowanie najnowszych wyników badań dla omawia-nego obszaru badawczego w różnych okresach dziejowych. Takie podejście daje nowe perspektywy poznawcze oraz porównawcze. Tematyka ta obejmuje bowiem mnóstwo bardzo ciekawych aspektów, nierzadko prezentowanych po raz pierwszy. Mimo że ba-dania historyczne odnotowują już znaczące osiągnięcia, to przecież daleko jest jeszcze

do pełnego poznania dziejów większości z nich. Niezbędnym warunkiem powodzenia tych badań jest pełne rozpoznanie szerokiego tła ogólnych procesów, w możliwie szerokim kontekście politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturowym, zachodzących na terenie ziemi wałeckiej, pod wpływem których kształtowało się życie społeczności lokalnych. Praca badawcza i wynikające z niej publikacje powiększają stan wiedzy o regionie. Zachęcają do interesowania się dziejami miejsca zamieszkania i życia codziennego, stanowią ważne świadectwo minionych czasów. Zapewniają również poczucie tożsamości narodowej i umacniają lokalny patriotyzm.

W poszczególnych konferencjach wzięła licznie udział obecna młodzież szkolna, przedstawiciele lokalnych władz i samorządu, mieszkańcy powiatu wałeckiego i okolic, w tym nauczyciele historii oraz przedstawiciele prasy i telewizji. Większość referatów pokonferencyjnych została opublikowana w roczniku naukowym wydawanym przez RTHZW pt. *Studia i Materiały do Dziejów Ziemi Wałeckiej*. Regionalna Konferencja Naukowa w Wałczu wpisuje się na trwałe w życie wałeckiego regionu, wyposaża w coraz rozleglejszą wiedzę o lokalnej przeszłości. Wszystkie edycje konferencji były inspirującymi spotkaniami, pobudziły do przemyśleń i przyczyniły się do podjęcia szerszej dyskusji nad kształtem badań historycznych w regionie wałeckim.

Podczas I Regionalnej Konferencji Naukowej w Wałczu, która odbyła się 15 listopada 2013 r., zostały wygłoszone następujące referaty: *Wprowadzenie* (dr Przemysław Bartosik), *Ziemia wałecka w epoce żelaza* (Robert Kraszczuk), *Z dziejów zamku drahimskiego* (mgr Marek Fijałkowski), *Rzecz o Michale Krzysztofie Hanowie z Samborska* (Piotr Kozłowski), *Akiwa Eger – obrazy z życia ludności żydowskiej w Mirosławcu* (mgr Jarosław Ciechanowicz), *Kapliczki powiatu wałeckiego* (mgr inż. Zbigniew Augustyniak), *Wybrane zagadnienia dotyczące ziemi wałeckiej w świetle wspomnień byłych mieszkańców regionu* (mgr Sebastian Tymecki), *Uzbrojenie fortyfikacji Wału Pomorskiego* (Wojciech Olek), *Pancerze Pozycji Pomorskiej* (mgr Jarosław Lemański), *Funkcje poznawcze i edukacyjne Skansenu „Grupa Warowna Cegielnia” w Wałczu* (mgr Bogdan Dankowski), *Początki osadnictwa w Wałczu i powiecie wałeckim po II wojnie światowej* (dr Janusz Minkowski), *Stan badań nad obecnością Salezjanów w Skrzatuszu* (ks. dr Jarosław Wąsowicz SDB), *Zadania zrealizowane przez Starostwo Powiatowe w Wałczu w latach 2002–2012* (dr Bogusław Gałka), *Tajni współpracownicy Służby Bezpieczeństwa w wałeckiej kulturze* (Wojciech Kulesza), *Sprawa obiektowa „Ideowcy”* (mgr Marek Syrnyk), *Z dziejów ruchu ludowego w Wałczu po II wojnie światowej* (mgr Wawrzyniec Tarka), *Wybory prezydenckie w Wałczu w latach 1995–2005* (mgr Magdalena Krawczyk), *Ks. Walerian Głowacz z Wałcza* (mgr Piotr Starzyński).

II Regionalna Konferencja Naukowa w Wałczu odbyła się 17 października 2014 r. Po wprowadzeniu dr. Przemysława Bartosika przybyli wysłuchali wykładów: *Dwa oblicza historii* (dr hab. Jarosław Syrnyk), *Jubileusz 700-lecia miasta Wałcz* (mgr Magdalena Krawczyk), *Grodzisko i osadnictwo w dobie średniowiecza nad jez. Bytyń Wielki* (Robert Kraszczuk), *Wpływ polityki germanizacyjnej na losy „Aten Wałeckich” na przykładzie działalności dr. Zygmunta Moczyńskiego* (mgr Marek Lewandowski), *Jastrowie w latach 1900–1945 w zbiorach honorowej obywatelki Jastrowia Edeltraud*

Nagel (Piotr Kozłowski), *Problemy budownictwa mieszkaniowego i ich rozwiązywanie po II wojnie światowej* (dr Janusz Minkowski), *Emigracja ludności z terenów Pomorza Zachodniego (w tym obecnego powiatu wałeckiego) na przełomie XIX i XX wieku* (mgr Jarosław Ciechanowicz), *Pociąg specjalny „Steiermark” w Wałczu* (mgr Jarosław Lemański), *UB wobec mniejszości ukraińskiej w powiecie wałeckim w latach 1948–1950* (mgr Marek Syrnik).

Referaty wygłoszone podczas III Regionalnej Konferencji Naukowej w Wałczu 4 grudnia 2015 r.: *Wprowadzenie* (dr Przemysław Bartosik), *„Przebłycki z przeszłości”, czyli najnowsze znaleziska archeologiczne na terenie ziemi wałeckiej i w jej okolicach* (Robert Kraszczuk), *„Districtus Valczensis 1579” spisane przez Adolfa Pawińskiego w 1883 r.* (mgr Jerzy Romaniuk), *Wybrane aspekty funkcjonowania społeczności żydowskiej na ziemi wałeckiej od XVIII do XX w.* (mgr Jarosław Ciechanowicz), *Język polski w gimnazjum wałeckim w II poł. XIX w.* (mgr Marek Lewandowski), *Działalność pozadydaktyczna szkół w Wałczu w latach 1945–1989* (dr Bogusław Gałka), *Wielokulturowość powiatu wałeckiego na przykładzie mniejszości ukraińskiej* (mgr Marek Syrnik), *Wybory do Rady Miasta Wałcza w latach 1994–2002* (mgr Magdalena Krawczyk), *Pierwszy dzień wolności – dramat z historią w tle* (Piotr Kozłowski), *Powiat wałecki w XVI wieku według Edmunda Calliera* (Łukasz Minecki).

9 grudnia 2016 r. miała miejsce IV Regionalna Konferencja Naukowa w Wałczu. Zebranych wprowadził w tematykę dr Przemysław Bartosik. Kolejnymi wystąpieniami były: *Predyspozycje indywidualne do prowadzenia badań naukowych. Czy każdy może wszystko?* (prof. nadzw. dr hab. Wojciech Maliszewski), *Frydlandzki Berlin* (mgr Jarosław Leszczelowski), *Wątpliwości z ustaleniem tożsamości postaci na portretach w auli „Aten Wałeckich”* (mgr Marek Lewandowski), *Kobiety oficerowie w jednostkach liniowych 1 Armii Wojska Polskiego w walkach na Pomorzu w 1945 r.* (mgr Jarosław Lemański), *Historia kin wałeckich* (mgr Piotr Wojtanek), *Wyspy w pradziejach ziemi wałeckiej* (Robert Kraszczuk), *Najstarsze cmentarze powiatu wałeckiego – stan zachowania, ochrona* (mgr Jarosław Ciechanowicz), *Wpływ nauki na rozwój przedsiębiorczości w powiecie wałeckim po 1989 r.* (dr Bogusław Gałka), *Działalność patroli milicyjno-społecznych na terenie Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Wałczu (1986–89)* (mgr Jerzy Romaniuk), *Życie społeczno-kulturalne Wałcza w latach 1994–2005* (mgr Magdalena Krawczyk), *Jubileusz 50-lecia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wałczu* (mgr Marek Syrnik), *Problematyka posiedzeń Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Wałczu w 1960 r.* (Piotr Kozłowski), *Jastrowie w latach 1945–1950* (mgr Wawrzyniec Tarka).

Podczas V Regionalnej Konferencji Naukowej w Wałczu, 8 grudnia 2017 r., wystąpiło 11 prelegentów. Konferencję otworzył dr Przemysław Bartosik, który zasygnalizował cel spotkania. Robert Kraszczuk, prezes Bractwa Rycerzy Bezimiennych w Wałczu, przedstawił temat *Wyspy powiatu wałeckiego do XV w.* Wykład poświęcił zmaganiom terenowym zapoczątkowanym w 2012 r. Dotychczas zweryfikowano 53 stanowiska, które doprowadziły do stwierdzenia osadnictwa na 10 z nich, w tym 2 grodziska oraz 2 wyspy świątynne. Prelekcja zawierała interesujące slajdy przedstawiające m.in. cenne znaleziska oraz miejsca będące przedmiotem badań.

Jarosław Leszczełowski ukazał w swoim referacie *Golczowie ziemi wałeckiej* dzieje rodu von der Goltzów, którego członkowie nazywani byli w Polsce Golczami. Historia tej rodziny była już przedmiotem książki *Henrykowscy Golczowie*, w której zawarto losy przedstawicieli tej rodziny, związanych z Rzepowem i Siemczynem. Omawiając historię Golczów ziemi wałeckiej, prelegent wyodrębnił obszar, na którym znajdują się następujące miejscowości: Kłębowiec (niem. *Klausdorf*), Karsibór (*Kessburg*), Rudki (*Hoffstädt*), Górnica (*Hohenstein*), Dębołęka (*Dammlang*), Golce (*Neugolz*), Lubno (*Lüben*), Jabłonowo (*Appelwerder*) oraz Laski Wałeckie (*Latzig*). Prawie wszystkie miejscowości tzw. Wielkiej Polany Golczańskiej zostały założone przez Golczów w XVI w. J. Leszczełowski omówił chronologicznie dzieje tej bardzo rozbudowanej rodziny.

Walenty Pawłowski w wystąpieniu *Pszczelarstwo na ziemi wałeckiej* zreferował wybrane aspekty dotyczące historii pszczelarstwa na ziemi wałeckiej. Koło Pszczelarzy w Wałczu założono w 1946 r., 4 lata później objęło ono cały powiat wałecki, już jako Związek Pszczelarzy. Najlepszymi latami dla lokalnego pszczelarstwa były, wg W. Pawłowskiego, lata 60. i 70. XX w., kiedy to niektórzy pszczelarze dostarczali do skupu po ponad 255 kilogramów miodu rocznie. W 1973 r. w powiecie funkcjonowały 262 pasieki (4510 pni). Do związku należało wówczas 155 pszczelarzy z 3132 ulami. Związek kładł szczególny nacisk na zdrowotność pszczół i higienę pasiek.

Przedmiotem rozważań Mariana Bobelaka (*Znaczenie fortyfikacji głównej pozycji obronnej – Wału Pomorskiego w korytarzu wałeckim*) było wykazanie znaczenia budowy ufortyfikowanego odcinka Pozycji Pomorskiej w korytarzu wałeckim. Planowanie obrony na tym odcinku wymagało szczegółowej analizy właściwości taktycznych terenu, analizy właściwości taktyczno-operacyjnych oraz ustalenia celów, jakie chce osiągnąć przeciwnik, i miejsc koncentracji jego sił uderzeniowych. Fortyfikacje były zbyt kosztowną inwestycją, aby w założeniach technicznych, taktycznych i operacyjnych nie uwzględniały potrzeb perspektywicznych. Podstawą obronną Pozycji Pomorskiej były przede wszystkim naturalne przeszkody wodne w postaci rzek, jezior, bagien pełniących rolę swoistej fosy przeciwpiechotnej i przeciwpancernej, których oddziaływanie bierne zamierzano umocnić poprzez usytuowanie na ich brzegach długiego szeregu niewielkich żelbetonowych schronów, mieszczących zazwyczaj tylko po jednym stanowisku strzeleckim.

Wojciech Olek scharakteryzował w swoim wystąpieniu działalność Muzeum Wału Pomorskiego w Wałczu. Prelegent nawiązał do bunkra znajdującego się na terenie wałeckich koszar, wspominał również o mundurach oraz militariach z okresu II wojny światowej. Wiele ciekawych eksponatów związanych m.in. z żołnierzami walczącymi o *Pommernstellung* przeznaczonych jest do renowacji.

Dr Bogusław Gałka z Akademii Morskiej w Gdyni skoncentrował się na zadaniach pozadydaktycznych realizowanych przez szkoły ponadgimnazjalne powiatu wałeckiego – *Działalność pozadydaktyczna szkół ponadgimnazjalnych w Wałczu po transformacji ustrojowej*. Zadania te pełnią funkcję opiekuńczo-wychowawczą w czasie wolnym uczniów oraz podczas gdy pozostają oni bez nadzoru rodziców, mają na celu rozwój zainteresowań kulturalnych uczniów, ukształtowanie właściwej postawy

społecznej oraz przygotowanie młodzieży do uczestniczenia w różnych aspektach życia kulturalnego regionu. Jednym z głównych celów realizowania zajęć pozadydaktycznych jest odkrywanie talentów i zainteresowań uczniów oraz wspomaganie ich rozwoju. B. Gałka wskazał, iż w czasie wolnym uczeń nie podlega żadnym przymusom i ma możliwość wyboru uczestniczenia w zajęciach, które są zgodne z jego zainteresowaniami. Zbiorowe spędzanie czasu wolnego ma służyć kształtowaniu samodzielności w realizacji zadań oraz uspołecznieniu ucznia, a także wytrwałości w osiągnięciu zamierzonych celów.

Historię parafii greckokatolickiej w Wałczu przedstawił jej proboszcz ks. dr Arkadiusz Trochanowski – *Duszpasterze greckokatoliccy na ziemi wałeckiej – znaczenie ks. Teodora Markowa*. Prelegent opowiadał m.in. o Akcji „Wisła” (1947), w wyniku której na teren dawnego woj. koszalińskiego deportowano 31 tys. Ukraińców, z kolei na terenie powiatu wałeckiego znalazły się 2734 osoby narodowości ukraińskiej. Większa część przesiedleńców pochodziła z kilku wsi powiatu cieszanowskiego, leskiego oraz z powiatu grybowskiego z Łemkowszczyzny. Zamieszkali oni przede wszystkim w Budach, Wołowych Lasach, Popowie, Rusinowie, Tucznie, Sypniewie, Nadarzycach oraz Mirosławcu. Pierwszą Mszę Świętą dla grekokatolików 21 czerwca 1959 r. odprawił w Wałczu ks. Teodor Markow, do dziś wspominany ciepło przez mieszkańców Wałcza i to nie tylko wyznania greckokatolickiego.

Problematykę związaną z wydarzeniami po transformacji polityczno-ustrojowej w Wałczu po 1989 r. przedstawił w swoim referacie Jerzy Romaniuk (*Konkurs na stanowisko Burmistrza Miasta Wałcza w 1991 r.*). W 1991 r. w Wałczu po raz pierwszy został przeprowadzony, ogłoszony przez demokratycznie wybraną Radę Miasta, konkurs na Burmistrza Miasta. Powodem przeprowadzenia postępowania konkursowego była rezygnacja poprzedniego burmistrza, Wojciecha Klukowskiego. Specjalnie powołana Komisja Konkursowa dokonała weryfikacji zgłoszonych kandydatur oraz przedstawionych przez nich wstępnych koncepcji działania i rozwoju gminy miejskiej. 26 listopada 1991 r. Rada Miasta na stanowisko burmistrza powołała Władysława Polcyna. J. Romaniuk zreferował początkowy etap budowy społeczeństwa obywatelskiego, będącego fundamentem demokratycznego państwa.

Marek Lewandowski w referacie *Powstanie Szkoły Mistrzostwa Sportowego w Wałczu* mówił o jej początkach. Przedstawił sylwetki osób, które wniosły swój wkład w organizację pracy szkoły, osiągnięcia uczniów oraz pozycję placówki, która wyróżniała się w środowisku lokalnym oraz w skali całego kraju. Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Wałczu szczyci się wspaniałymi wynikami sportowymi.

Magdalena Krawczyk w referacie *Rola organizacji pozarządowej w lokalnej społeczności* przedstawiła zagadnienie na przykładzie Stowarzyszenia Dzieci Niepełnosprawnych „Uśmiech” z Wałcza. Autorka podkreślała, że organizacje pozarządowe odgrywają bardzo dużą rolę w lokalnej społeczności. Podejmowane przez nie działania skierowane są często nie tylko do członków danej organizacji, ale mają też charakter otwarty, skierowany do ogółu lub do konkretnych grup mieszkańców. Organizacje pozarządowe są organizatorami przedsięwzięć artystycznych oraz sportowych. Są organizatorami czasu wolnego – organizują m.in. wycieczki, zajęcia taneczne, sportowe,

muzyczne oraz plastyczne. Uczestniczą w konkursach, przeglądach, zawodach i rozgrywkach. Rozwijają pasje, prowadząc zajęcia i warsztaty. Współpracują z instytucjami, stowarzyszeniami, parafiami oraz szkołami i przedszkolami. Wspierają realizację zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego (w tym m.in. wspieranie osób niepełnosprawnych, pomoc społeczna, działania w zakresie promocji i ochrony zdrowia, kultury fizycznej i turystyki), zadań służby zdrowia w zakresie rehabilitacji poprzez prowadzenie rehabilitacji oraz organizowanie konsultacji medycznych, zadań poradni i szkół (w tym m.in. terapia logopedyczna i zajęciowa). Organizują kampanie informacyjno-edukacyjne („Uśmiech” dwukrotnie zorganizował konferencję pt. *Niepełnosprawnych nie należy się bać, niepełnosprawność nie jest chorobą zakaźną*, konferencja skierowana była do lokalnej społeczności, a przeprowadzona przez specjalistów, m.in. lekarzy, psychologów i prawników).

Referat Piotra Kozłowskiego *Pomnik, który nie istniał* dotyczył projektu budowy pomnika upamiętniającego walki o przełamanie Wału Pomorskiego. Autorem projektu był Wiktor Tołkin – znany rzeźbiarz i artysta – twórca rzeźb monumentalnych, m.in. na Majdanku, w Sztutowie oraz Kołobrzegu (Pomnik Zaślubin Polski z Morzem). Do realizacji pomnika nie doszło, ale w Urzędzie Gminy i Miasta Jastrowie zachowała się bogata dokumentacja projektowa autorstwa Tołkina.